

FRÁSÖGN

af fundi Evrópuráðsþingsins í Strassborg 27.–31. janúar 2020.

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Rósa Björk Brynjólfsdóttir, formaður, Þórhildur Sunna Ævarsdóttir, varaformaður, og Birgir Þórarinsson, varamaður, auk Bylgju Árnadóttur, alþjóðaritari. Á dagskrá þingsins að þessu sinni voru m.a. mál pólitískra fanga í Aserbaísjan, virkni lýðræðisins í Póllandi og sameiginleg viðbrögð þingsins og ráðherranefndar Evrópuráðsins við brotum gegn skuldbindingum aðildarríkja.

Á fyrsta degi þingsins var Rik Daems, þingmaður frá Belgíu og formaður flokkahóps frjálslyndra, kjörinn forseti þingsins. Í ávarpi sínu lagði Daems áherslu á að þingmennirnir sameinuðust um gildi Evrópuráðsins frekar en að þjóna hagsmunum ríkja sinna. Hann kallaði eftir nýrri bókun við mannréttindasáttmála Evrópu um loftslagsmál og sagðist mundu vinna ötullega að framgangi og innleiðingu Istanbúlsamningsins um baráttu gegn kynbundnu ofbeldi og heimilisofbeldi. Auk þess lýsti Daems því yfir að hann hygðist heimsækja öll 47 aðildarríki Evrópuráðsins í þeim tilgangi að auka þekkingu þjóðþinganna á Evrópuráðsþinginu.

Við upphaf þingfundar voru gerðar athugasemdir við kjörbréf sex landsdeilda á grundvelli þess að þær brytu gegn ákvæði þingskapa um kynjahlutföll landsdeilda. Auk þess voru gerðar athugasemdir við kjörbréf tveggja landsdeilda til viðbótar á grundvelli ákvæðis um hlutfall stjórnarástjórnanna í landsdeildum. Í kjölfar umfjöllunar þingskapanefndar um málin voru kjörbréf allra landsdeildanna staðfest og vísað til þess að aðeins væri hægt að gera athugasemdir við kjörbréf ef engin kona væri aðalmaður landsdeildar. Einnig voru gerðar athugasemdir við kjörbréf rússnesku landsdeildarinnar bæði á efnislegum og formlegum grundvelli. Þingfundur staðfesti kjörbréf rússnesku landsdeildarinnar en í ályktun sinni ítrekaði þingið afstöðu sína gagnvart ólöglegri innlimun Krímskaga. Piotr Tolstoy, formaður landsdeildar Rússlands, var kjörinn einn 20 varaforseta Evrópuráðsþingsins í annarri umferð atkvæðagreiðslu.

Birgir Þórarinsson tók þátt í umræðum um kosningaefirlit í Hvíta-Rússlandi. Hann lýsti vonbrigðum sínum með það hvernig staðið hefði verið að kosningunum í landinu, sem hvorki hefðu verið frjálsar né gagnsæjar. Niðurstaðan hefði verið að enginn meðlimur stjórnarandstöðunnar hefði verið kjörinn á þing. Nauðsynlegt væri fyrir Vesturlönd að íhuga hvaða áhrif þetta hefði á samskipti þeirra við Hvíta-Rússland. Í umræðum um skýrslu framkvæmdastjórnar þingsins talaði Rósa Björk Brynjólfsdóttir fyrir hönd flokkahóps vinstri manna. Hún sagði mikilvægt að Evrópuráðsþingið héldi kynjajafnrétti á lofti og hvetti aðildarríki til að fylgja ákvæðum þingskapa um kynjahlutfall sendinefnda.

Þórhildur Sunna Ævarsdóttir var framsögumaður ályktunar um pólitíska fanga í Aserbaísjan. Þingið lýsti því yfir að það væri hafið yfir allan vafa að í Aserbaísjan væru pólitískir fangar og að það væri staðfest af Mannréttindadómstól Evrópu. Vandamálið ætti rætur að rekja til kerfisbundinna galla í dómskerfinu og pólitískra áhrifa á dómstóla. Þingið kallaði eftir því að óháðir aðilar færu yfir mál meintra pólitískra fanga og að allir pólitískir fangar, samkvæmt skilgreiningu þingsins frá 2012, yrðu látnir lausir. Í ræðu sinni sagði Þórhildur Sunna ekkert annað aðildarríki Evrópuráðsins hafa hundsáð jafnlengi tilmæli um umbætur. Fordæmalausum dómi Mannréttindadómstólsins hefði ekki verið framfylgt og meðlimum stjórnarandstöðu væri meinað að taka þátt í kosningum. Ef asersk stjórnvöld horfðust ekki í augu við vandamálið væri aðild þeirra að Evrópuráðinu í hættu. Þórhildur Sunna sagðist vonast til þess að ályktun þingsins yrði stjórnvöldum í Aserbaísjan hvatning til að gera þær umbætur sem til þyrfti.

Evrópuráðsþingið samþykkti að hefja virkt eftirlit með framfylgd Póllands á skuldbindingum sínum gagnvart Evrópuráðinu. Í ályktun þingsins kom fram að nýlegar umbætur á dómskerfinu hefðu dregið alvarlega úr sjálfstæði dómstólanna. Í ræðu sinni sagði Þórhildur Sunna Ævarsdóttir að sjálfstæði dómstólanna væri ein grundvallarstoð lýðræðisins. Með því að hindra að vald safnaðist á fárra hendur væri almenningur verndaður gagnvart misbeitingu

valdsins. Hún ítrekaði að öryggi Pólverja væri helsta áhyggjuefni þingsins. Þingið bæði nú pólsk stjórnvöld um að halda áfram að standa vörð um gildi Evrópuráðsins og taka þátt í starfi þess.

Drög að ályktun og tilmælum um trúfrelsi á vinnustað vöktu talsverðar umræður. Þórhildur Sunna Ævarsdóttir talaði fyrir hönd flokkahóps sósíalista og græningja og benti á að trúfrelsi einstaklingsins mætti ekki vera æðra réttindum annarra. Þannig mætti skilja ályktunina sem svo að einstaklingum væri frjálst að mismuna öðrum, t.d. samkynhneigðum eða konum, á grundvelli eigin trúar. Dómar Mannréttindadómstólsins sýndu hins vegar fram á að dómstóllinn álitir réttinn til trúfrelsis ekki mega brjóta á réttindum annarra. Birgir Þórarinsson benti á að aukinn réttur einstaklinga til að iðka trú sína í starfi yki vellíðan í starfi og bætti ímynd fyrirtækja. Að þvinga einstaklinga til að ganga gegn trú sinni í starfi hefði neikvæð áhrif á geðheilsu og ylli ágreiningi á vinnustað. Vinnuveitendur þyrftu að skipuleggja starfið þannig að viðskiptavinum væri tryggð þjónusta á sama tíma og enginn væri þvingaður til að velja á milli þess að ganga gegn trúarskoðunum sínum eða missa lífsviðurværi sitt. Í meðförum þingsins tók ályktunin nokkrum breytingum og í samþykktri útgáfu voru aðildarríki Evrópuráðsins hvött til að tryggja að vinnustaðir mismunuðu ekki starfsfólki sínu á grundvelli trúar þeirra. Drögum að tilmælum til ráðherranefndarinnar var hafnað.

Í ályktun þingsins um fjölmiðlafrelsi og öryggi fjölmiðlafólks í Evrópu var ítrekað að tjáningarfrelsi og frjáls fjölmiðlun væri forsenda lýðræðis. Þingið hvatti aðildarríki til að rannsaka að fullu glæpi gegn fjölmiðlafólki auk þess að berjast gegn áreitni gagnvart fjölmiðlafólki á netinu, sérstaklega gagnvart fjölmiðlakonum og fólki sem tilheyrir minnihlutahópum. Einnig hvatti þingið aðildarríkin til að endurskoða löggjöf sína þannig að fjölmiðlafrelsi væri haft í hávegum, til að mynda í tengslum við lög um guðlast og ærumeiðingar og lög um varnir gegn hryðjuverkum. Í ræðu sinni ítrekaði Þórhildur Sunna Ævarsdóttir að ekkert aðildarríki Evrópuráðsins væri saklaust þegar kæmi að takmörkunum á tjáningarfrelsi fjölmiðla. Íslenskur fjölmiðill hefði fengið á sig lögbann skömmu fyrir kosningar vegna umfjöllunar sinnar um tengsl forsætisráðherra við grunsamlega fjármálagjörninga í aðdraganda íslenska efnahagshrunsins. Dómstólar hefðu ógilt lögbannið og bent á að það hefði mögulega haft áhrif á niðurstöður kosninga þar sem almenningur hefði ekki fengið upplýsingar sem hann hefði átt rétt á. Rósa Björk Brynjólfssdóttir benti á að alvarlegum tilvikum ógnana við líf fjölmiðlafólks færi fjölgandi og einhverjir fjölmiðlamenn væru undir stöðugri vernd lögreglu. Nauðsynlegt væri að snúa þessari ógnvekjandi þróun við.

Þingið tók til sérstakrar umfjöllunar stöðu barna fólks sem gekk til liðs við hryðjuverkasamtökin sem kalla sig Íslamskt ríki. Í ályktun þingsins var kallað eftir því að aðildarríki Evrópuráðsþingsins flyttu börnin heim án tafar með vísun í skuldbindingar landanna gagnvart sáttmálum Evrópuráðsins og barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna. Ítrekað var að börnin bæru ekki ábyrgð á ákvörðunum foreldra sinna eða aðstæðum sínum. Rósa Björk Brynjólfssdóttir benti á að málið væri í raun einfalt. Aðildarríki Evrópuráðsins hefðu skuldbundið sig til að verja réttindi barna. Líkt og kæmi fram í skýrslunni væri heimkoma þeirra líka í þágu þjóðaröryggis til framtíðar.

Rósa Björk Brynjólfssdóttir tók einnig til máls í sameiginlegri umræðu um ályktanir um aðgerðir gegn mansali og smygli á fólki annars vegar og horfin börn á faraldsfæti hins vegar. Þingið samþykkti einnig ályktanir og tilmæli um eftirlit þingsins með framfylgd skuldbindinga aðildarríkja, ólöglega verslun með líffæri og vefi, ígræðsluferðamennsku og um áhrif tækniþróunar á netinu á lýðræðið. Þá hélt þingið sérstaka umræðu um stjórn málaþróun í Líbíu og Mið-Austurlöndum.

David Zalkaliani, utanríkisráðherra Georgíu og formaður ráðherranefndar Evrópuráðsins, flutti skýrslu ráðherranefndar Evrópuráðsins og Marija Pejčinović Burić, framkvæmdastjóri Evrópuráðsins, flutti skýrslu sína. Einnig ávörpuðu þingið Salome Zourabichvili, forseti Georgíu, og Igor Dodon, forseti Moldóvu. Mattias Guyomar var kjörinn dómari við Mannréttindadómstól Evrópu fyrir Frakkland. Samhliða þingfundum fundaði Íslandsdeild með landsdeildum Norðurlanda og Eystrasaltslanda. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins og á vefsvæðinu www.assembly.coe.int.